

Onze blootliggende ziel

Fernando Pessoa aan het woord

Onderstaand fragment komt uit *Het boek der rusteloosheid* van de Portugese schrijver *Fernando Pessoa*. Het is een hybride van dromerijen, mijmeringen, een journaal met psychologische en filosofische beschouwingen. Het boek is een biografie in een tijdloos universum, zonder geschiedenis of ontwikkeling, Het is een zoektocht naar identiteit in een labyrint van gedachten, waarnemingen en gevoelens.

Ik weet dat ik wakker ben en nog steeds slaap. Mijn oude lichaam, doodmoe van dat ik leef, zegt me dat tiet nog zeer vroeg is. Ver weg voel ik me koortsig. Ik bedruk me, waarom weet ik niet ...

Met een lucide verstarring, zwaar onlijfelijk, blijf ik tussen slapen en waken steken in een droom die een schaduw van dromen is. Mijn aandacht drijft tussen twee werelden en ziet blind de diepte van een zee en de diepte van een hemel; en die dieptes dringen in elkaar, vermengen zich en ik weet niet waar ik ben noch wat ik droom.

Een wind van schimmen blaast assen van dode doeleinden over het deel in mij dat wakker is. Uit een onbekend firmament valt een lauwe motregen van weerzin. Een grote doodse beklemming drukt zwaar en vaag op mijn ziel, verandert mij zoals een bries het profiel van boomtoppen verandert.

...

Met een verwarde traagheid word ik kalm. Ik verdoof me. Ik drijf in de lucht tussen waken en slapen, en er rijst, vanwaar weet ik niet, een ander soort werkelijkheid op, waarin ik mij ook bevind ...

De werkelijkheid van een vreemd woud rijst op, maar vaagt de werkelijkheid van deze lauwe alkoof niet weg. beide realiteiten bestaan voor mijn geboeide aandacht, als twee rookwolken die zich vermengen.

Hoe helder in haar eigen en de andere werkelijkheid is dat trillende, doorschijnende landschap! ...

En wie is deze vrouw die dat vreemde woud met mij gadeslaat- Waartoe is het dat ik een moment ken dat ik me dat afvraag? ... Ik kan het zelfs niet willen weten ...

De vage alkoof is een donkere ruit waarvan ik mij volledig bewust ben en waardoor ik dat landschap zie ... en dat landschap ken ik reeds zeer lang, en sinds lang al dool ik met die vrouw die ik niet ken, een andere werkelijkheid, doorheen de onwerkelijkheid ervan. Ik voel in mij een eeuwenoud reeds kennen van die bomen en die bloemen, die kronkelwegen en dat wezen van mij dat daar zwerft, oud en aanschouwelijk voor mijn blik die door de wetenschap dat ik in deze alkoof lig wordt gehuld in een schemerig zien.

...

Ik droom en verlies mij, dubbel doordat ik mijzelf en die vrouw ben ... Een grote moeheid is een donker vuur dat me verteert ... Een grote passieve angst is het oprechte leven dat mij beknelt ...

O mat geluk! ... O eeuwig verwijlen op de tweesprong der wegen! ...

Ik droom en achter mijn aandacht droomt iemand met mij ... En misschien ben ik slechts een droom van die iemand die niet bestaat ...

Buiten de dageraad zo ver weg! Het woud zo nabij voor andere ogen van mij!

En ik die, ver van dat landschap, het bijna vergeet, verlang ernaar terwijl ik het heb, bewezen het en smacht ernaar terwijl ik er doorheen loop ...

De bomen! De bloemen! Het zich gesnoeid verbergen van de wegen! ...

Soms wandelden we gearmd onder de ceders en oleanders en dacht geen van ons beiden aan leven. Ons vlees was een vaag parfum voor ons en ons leven de echo uit een put. We gaven elkaar de hand en onze blikken vroegen zich af wat sensueel zou zijn en het in vlees willen verwerkelijken van de illusie der liefde.

...

We streken met onze geheel blootliggende ziel langs de zichtbare frisheid van het mos en hadden onder het voorbijgaan aan de palmbomen een vaag idee van andere streken ... En het wenen kwam ons in herinnering, want zelfs hier, terwijl we het waren, waren we niet gelukkig.

...

Onze droom te leven liep bevestigd voor ons uit en wij hadden er een eendere en vreemde glimlach voor, afgesproken in onze zielen, zonder elkaar aan te kijken, zonder meer van elkaar te weten dan de gesteunde aanwezigheid van een arm tegen de aandacht vol overgave van de andere arm die hem voelde.

Ons leven had geen innerlijk. Wij waren uitwendig en anderen. Wij kenden elkaar niet, alsof wij aan onze zielen waren verschenen na een reis door dromen.

We waren de tijd vergeten en de immense ruimte was klein geworden voor onze aandacht. Achter die nabije bomen, die verre wijjistokkeri, die laatste bergen aan de kim, zou daar iets werkelijk zijn, iets dat de open blik waard was die men geeft aan de dingen die bestaan ... In het wateruurwerk van onze onvolmaaktheid gaven regelmatige druppels droom irreële uren aan. ... Niets heeft zin, mijn verre lief, behalve de wetenschap hoe aaiigenaam het is te weten dat niets zin heeft. ...

De stilstaande beweging der bomen; de onrustige kalmte der bronnen; de ondefinieerbare adem van het innerlijke ritme der levenssappen; tiet laaiigzarne schemeren der dingen, dat van binnenuit lijkt te komen om handen van geestelijke eensgezindheid te geven aan het verre triest worden, zo nabij aan de ziel, van de hoge stilte van de hemel; het vallen der bladeren, ritmisch en zinloos, druppels van mijnerig, waarin het landschap alles is voor onze oren en triest wordt als een herinnerd vaderland in ons - dat alles omgordde ons onzeker als een gordel die loslaat.

We beleefden daar een tijd die niet kon verlopen, een ruimte waarvan men niet hoefde te denken haar te kunnen meten. Een verlopen buiten de tijd, een uitgestrektheid die de wetten der realiteit in de ruimte niet kende ... Wat voor uren, o zinloze metgezellin van mijn weerzin, wat voor uren van gelukkige rusteloosheid veinsden onze uren daar! ...

Uren van geestelijke as, dagen van ruimtelijk verlangen, innerlijke eeuwen van uiterlijk landschap ... En wij vroegen ons niet af waarvoor dat alles was, want we genoten van de wetenschap dat het nergens voor was.